

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Програма переддипломної практики
для студентів напряму підготовки
6.030509 "Облік і аудит"
денної форми навчання

Харків. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

Затверджено на засіданні кафедри економічного аналізу.
Протокол № 2 від 08.09.2015 р.

Укладачі: З. Ф. Петряєва
Г. Г. Сапрун

П 78 Програма переддипломної практики для студентів напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит" денної форми навчання / уклад. З. Ф. Петряєва, Г. Г. Сапрун. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 44 с.

Вміщено перелік компетентностей, якими має оволодіти студент у результаті проходження практики, назви розділів звіту з практики, питання для вивчення й ознайомлення, види самостійної роботи на базі практики, а також методичні рекомендації до її виконання, вимоги до написання звіту з практики, перелік джерел для використання під час виконання звіту.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит" денної форми навчання.

Вступ

Переддипломна практика студентів напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит", які працюють над бакалаврською роботою, є складовою частиною навчального плану Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця і заключним етапом підготовки висококваліфікованих спеціалістів і має на меті формування у них практичних навичок у сфері бухгалтерського обліку, аудиту й аналізу умінь щодо праці в умовах ринкових відносин.

Мета переддипломної практики полягає в: практичній підготовці студентів до самостійної роботи на одній із посад, що потребують кваліфікації "бакалавр" напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит"; виборі нормативно-правових, інформаційних, звітних і статистичних матеріалів, їх систематизації та аналізі; поглибленні і закріпленні теоретичних знань із фахових дисциплін; ознайомленні з номенклатурою продукції та послуг підприємства, станом виробництва, виробничою структурою, структурою управління, організацією облікового процесу тощо; вивченні порядку оформлення первинних та зведених бухгалтерських документів про господарські операції, що здійснюються в різних підрозділах; безпосередній участі в усіх етапах опрацювання носіїв облікової інформації; засвоєнні порядку складання звітності та її використання для аналізу діяльності установи; збиранні практичного матеріалу для написання бакалаврської роботи.

У період практики студенти повинні вирішити наступні завдання:

вивчити загальні функції облікового апарата і його взаємозв'язок з усіма економічними службами в місцях проходження практики;

навчитися проводити аналіз виробничо-господарської, фінансової і маркетингової діяльності;

набути навичок виконання аналітичних робіт за допомогою комп'ютерної техніки;

освоїти функції економіста та бухгалтера на одному з робочих місць.

1. Зміст та завдання практики

У результаті проходження практики студенти повинні в повному обсязі оволодіти наступними компетентностями, наведеними в додатку А.

Переддипломна практика є невід'ємною складовою частиною навчального процесу. Вона вирішує завдання практичної підготовки студентів та значно впливає на їх становлення як висококваліфікованих фахівців із питань підприємницької діяльності. Переддипломна практика передуює написанню дипломної роботи і є завершальним етапом професійної підготовки студента.

Метою переддипломної практики є закріплення, систематизація та поглиблення теоретичних знань, набутих під час навчання в університеті; набуття практичних навичок майбутньої професії – бухгалтера, оволодіння виробничим досвідом; формування у студентів професійних умінь і навичок прийняття самостійних рішень під час роботи в реальних ринкових і виробничих умовах; завершення організаційної підготовки до написання дипломної роботи; набуття досвіду роботи в трудовому колективі; збирання необхідної інформації за темою дипломного дослідження.

Під час проходження переддипломної практики студент повинен досконало оволодіти навичками застосування всіх дій, передбачених кваліфікаційною характеристикою посади.

Під час проходження переддипломної практики студент повинен засвоїти та виконувати посадові обов'язки, які пов'язані з його майбутньою професійною діяльністю, під керівництвом досвідченого фахівця; закріпити здобуті в університеті теоретичні знання та набути практичних навичок економічної роботи на підприємстві.

Студент-практикант ознайомлюється з характеристикою базового підприємства, змістом роботи кожного відділу. Із цією метою організовується екскурсія підприємством, вивчається звіт роботи за минулий рік та план роботи на поточний рік. Напрямок діяльності студента на підприємстві – виконання посадових функцій згідно зі своєю спеціальністю.

Програма практики спрямована на те, щоб підготувати студентів до відповідальної роботи на підприємствах різних форм власності з обраної професії.

Студенти виконують програму практики, яка затверджується кафедрою економічного аналізу.

2. Організаційні питання підготовки та проходження переддипломної практики

2.1. Об'єкти проходження практики

Об'єктами проходження переддипломної виробничої практики є підприємства різних форм власності, що розташовані в межах України.

Практика проводиться за тематичним планом практики, наведеним у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Тематичний план

Найменування розділів	Питання для вивчення і ознайомлення, види самостійної роботи	Джерела інформації
1	2	3
АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА		
1. Загальне ознайомлення з підприємством	<p>Студент починає аналітичну практику з вивчення короткої історії підприємства, видів продукції, що випускається, і номенклатури, типів виробництва на підприємстві (об'єднанні), технології й організації виробництва, виробничої структури об'єднання, структури керування, структури бухгалтерії та організації її роботи, ступеня централізації, механізації й автоматизації обліку.</p> <p><i>Робоче місце</i> – головна бухгалтерія, планово-економічні служби підприємства.</p> <p>Вихідна інформація для аналізу виробництва і реалізації продукції. Взаємозв'язок об'ємних показників. Оцінювання випуску продукції і дотримання договірних зобов'язань. Баланс товарної продукції. Аналіз випуску товарної продукції за асортиментом і структурою. Аналіз якості продукції. Аналіз сортності продукції. Вплив браку у виробництві на випуск продукції. Аналіз реклаमाцій. Внутрішні чинники, що впливають на обсяг реалізованої продукції. Використання економіко-математичних методів та інформаційних технологій під час аналізу виробництва і реалізації продукції</p>	Загальна інформація про підприємство

1	2	3
2. Аналіз виробничої діяльності	<p><i>Робоче місце</i> – відділ маркетингу, відділ постачання і збуту, бухгалтерія.</p> <p>Характеристика ринків, на яких працює підприємство, їх ємність і динаміка. Аналіз попиту і пропозиції на ринках. Конкуренти підприємства на ринках. Аналіз конкурентоздатності продукції підприємства. Аналіз конкурентоздатності підприємства. Оцінювання динаміки чинників, що впливають на конкурентоздатність продукції і підприємства. Стан справ із розробленням нових видів продукції. Можливість використання нових технологій під час виробництва продукції. Інноваційні засоби підприємства. Аналіз діяльності підприємств із просування товарів на ринок: сертифікація, упаковування, маркірування. Рекламна діяльність підприємства. Аналіз ефективності реклами</p>	Вихідні дані для аналізу виробничої та маркетингової діяльності
3. Аналіз маркетингової діяльності	<p><i>Робоче місце</i> – відділ маркетингу, відділ постачання й збуту, бухгалтерія.</p> <p>Характеристика ринків, на яких працює підприємство, їх ємність і динаміка. Аналіз попиту та пропозиції на ринках. Конкуренти підприємства на ринках. Аналіз конкурентоздатності продукції підприємства. Аналіз конкурентоздатності підприємства. Оцінювання динаміки чинників, що впливають на конкурентоздатність продукції і підприємства. Стан справ із розробленням нових видів продукції. Можливість використання нових технологій під час виробництва продукції. Інноваційні засоби підприємства.</p> <p>Аналіз діяльності підприємств із просування товарів на ринок: сертифікація, упаковування, маркірування. Рекламна діяльність підприємства. Витрати на рекламу. Аналіз ефективності реклами та її насиченості</p>	Вихідні дані для аналізу виробничої та маркетингової діяльності
4. Аналіз організаційно-технічного рівня виробництва	<p><i>Робоче місце</i> – відділ маркетингу, відділ постачання і збуту, бухгалтерія.</p> <p>Характеристика організаційно-технічного рівня підприємства. Угрупування складу продукції щодо основної та іншої продукції. Аналіз випуску нової і раніше освоєної продукції. Аналіз кооперованих постачань. Зв'язок зростання кооперованих постачань із спеціалізацією підприємства. Оцінювання виконання кооперованих постачань</p>	Вихідні дані для аналізу організаційно-технічного рівня виробництва

1	2	3
	<p>Прямі виробничі зв'язки. Гуртова торгівля засобами виробництва. Товарні біржі, аукціони, торги. Аналіз впливу забезпеченості матеріальними цінностями на випуск продукції.</p> <p>Ритмічність і комплектність. Показники ритмічності випуску продукції. Оцінювання впливу ритмічної роботи на випуск продукції. Комплектність незавершеного виробництва. Способи аналізу цього показника. Аналіз якості наукової організації праці і керування підприємством в умовах ринкових відносин. Оцінювання рівня технологічної складової економічної безпеки. Оцінювання рівня правової безпеки. Оцінювання рівня екологічної складової економічної безпеки. Оцінювання рівня інформаційної складової економічної безпеки</p>	
<p>5. Оцінка організаційних змін та організаційного потенціалу підприємства</p>	<p><i>Робоче місце</i> – фінансовий відділ, головна бухгалтерія відділ стратегічного планування (розвитку). Оцінювання місії, системи цілей та стратегії їх досягнення (ринкові цілі, виробничі, фінансово-економічні, соціальні); оцінювання проекту (програми) організаційно-структурних змін (реструктуризації, реорганізації) підприємства (цілі, термін, напрями реалізації, джерела фінансування, витрати та ефективність проекту).</p> <p>Оцінювання організаційно-структурних змін на підприємстві, що відбулися за період, що аналізується (заходи, витрати, ефективність, наслідки), оцінювання відповідності організаційної структури цілям підприємства, його розміру та технології, функції відділу стратегічного планування (розвитку). Виходячи з узагальненої моделі діагностики управління підприємством здійснюється збирання даних для діагностики інформаційного обслуговування, економічної і психологічної діагностики управління</p>	<p>Форма "1-підприємство", стратегія підприємства (бізнес-план), проект організаційно-структурних змін (реструктуризації, реорганізації) підприємства. Положення про організаційну структуру (про структуру управління)</p>
<p>6. Аналіз трудових показників</p>	<p><i>Робоче місце</i> – відділ організації праці і заробітної плати. Система трудових показників та їх відтворення у звітності з праці. Склад, динаміка й аналіз чисельності промислово-виробничого персоналу. Плинність робочої сили і її причини. Форми і зміст перепідготовки кадрів. Фонд робочого часу і його використання. Трудова і технологічна дисципліни як чинники, що</p>	<p>Первинні документи, дані рахунків бухгалтерського обліку (23, 91, 92, 93, 64, 65, 66, 81, 82),</p>

1	2	3
	<p>впливають на розмір цілозмінних і внутрішньозмінних витрат робочого часу. Розрахунок втрат у випуску продукції у зв'язку з допущеними втратами робочого часу. Виявлення втрат робочого часу у співвідношенні до середньорічного, середньоденного і середньогодинного виробітку.</p> <p>Продуктивність праці і способи її виміру. Середній виробіток одного робітника й одного працюючого.</p> <p>Розрахунок впливу зміни структури робочої сили на виробіток одного працюючого.</p> <p>Склад, динаміка й аналіз фонду заробітної плати. Механізм утворення фонду заробітної плати і його розподіл. Виявлення резервів випуску продукції за рахунок кращого використання фонду робочого часу та підвищення продуктивності праці. Використання економіко-математичних методів і ЕОМ під час аналізу трудових показників.</p> <p>Оцінювання інтелектуальної та кадрової складової економічної безпеки</p>	<p>облікові реєстри (журнал 5, 5а), статистична звітність (1-ПВ, 3-ПВ, 6-ПФ, 3-ПП, 7-ТНВ), інші джерела</p>
7. Аналіз використання основних фондів	<p><i>Робоче місце</i> – робоча група бухгалтерії, технічні служби.</p> <p>Джерела інформації для аналізу використання основних засобів підприємства.</p> <p>Загальне оцінювання стану основних засобів і інших необоротних матеріальних активів, їх структура, віковий склад. Аналіз вибуття і відновлення основних фондів.</p> <p>Фондовіддача як основний показник ефективності використання основних фондів. Вплив на зміну фондівіддачі зростання фондоозброєності і продуктивності праці. Визначення впливу на фондівіддачу співвідношення активної і пасивної частини основних виробничих фондів, екстенсивного та інтенсивного використання устаткування. Аналіз використання фонду робочого часу устаткування. Коефіцієнт змінності. Розрахунок впливу на випуск продукції використання устаткування за часом і за потужністю. Визначення резервів зростання обсягу продукції за рахунок більш ефективного використання основних виробничих фондів. Застосування економіко-математичних методів під час аналізу ефективності використання основних фондів</p>	<p>Первинні документи, дані рахунків бухгалтерського обліку (10, 11, 12, 13, 15), облікові реєстри (ж. 4, 4.1), фінансова звітність, статистична звітність (1-підприємництво, 1-П (термінова), 11-ОЗ, 2-КБ), інші джерела</p>

1	2	3
8. Аналіз використання матеріальних ресурсів	<p><i>Робоче місце</i> – бухгалтерія, відділ постачання і збуту, юридичний, відділ.</p> <p>Джерела інформації про розмір матеріальних витрат. Характеристика показників ефективності використання матеріальних ресурсів у виробництві. Аналіз динаміки матеріалоємності продукції підприємства та її найважливіших складових, факторний аналіз матеріалоємності продукції. Коефіцієнти використання матеріалів. Оцінювання впливу матеріалоємності на випуск продукції.</p> <p>Чинники зміни матеріалоємності: стан техніки і технології, якість перероблюваної сировини і матеріалів, нормативна база витрат ресурсів на одиницю продукції, брак у виробництві, використання вторинної сировини. Аналіз виконання планів комплексних програм із ресурсозбереження. Оцінювання ефективності проведених заходів щодо економії сировини, матеріалів, паливно-енергетичних ресурсів. Аналіз виконання завдань із зниження норм витрат найважливіших видів матеріальних ресурсів. Вплив відходів на зміну матеріалоємності і випуск продукції. Придбання матеріалів, сировини через фірми, на аукціонах, торгах. Аналіз економічної вигідності споживання покупних напівфабрикатів. Розрахунок резервів випуску продукції у разі більш ефективного використання матеріальних ресурсів. Зведений підрахунок резервів зростання обсягу виробництва за чинниками праці, засобах і предметах праці в умовах ринку</p>	Первинні документи, рахунки бухгалтерського обліку (20, 22, 23, 24, 25, 26, 28), облікові реєстри (журнал 5, 5А, відомість 5.1), фінансова звітність, статистична звітність (5-С, 1-підприємництво, 4-МТП), податкова звітність, інші джерела
9. Аналіз собівартості продукції	<p><i>Робоче місце</i> – загальна бухгалтерія, усі служби, що мають відношення до формування елементів витрат.</p> <p>Джерела інформації про розмір витрат на виробництво. Характеристика показника витрат на 1 грн товарної продукції. Факторний аналіз показника. Аналіз собівартості по елементах витрат. Динаміка і структура витрат. Аналіз впливу матеріальних витрат на собівартість продукції. Аналіз паливно-енергетичних витрат. Аналіз транспортно-заготівельних витрат. Трудові витрати. Вплив на собівартість непродуктивних виплат із фонду заробітної плати. Аналіз загальноновиробничих витрат</p>	Первинні документи, рахунки бухгалтерського обліку (23, 80, 81, 82, 83, 84, 90, 91, 92, 93), облікові реєстри, фінансова звітність, статистична звітність (1-ПВ, 5-с), інші джерела

1	2	3
<p>10. Аналіз прибутку і рентабельності</p>	<p><i>Робоче місце</i> – головна бухгалтерія. Джерела інформації для аналізу прибутку.</p> <p>Склад валового прибутку. Факторний аналіз прибутку від реалізації товарної продукції. Вплив на прибуток від реалізації асортиментних і структурних зрушень, зміни собівартості, відпускних цін, обсягу реалізації, якості продукції. Система показників рентабельності. Рентабельність підприємства і рентабельність продукції. Чинники, що їх визначають.</p> <p>Зведений підрахунок резервів зростання прибутку і рентабельності за невикористаними можливостями зростання обсягу виробництва, поліпшення якості продукції, зниження витрат на виробництво, за ліквідацією непродуктивних витрат. Розподіл прибутку в умовах ринкових відносин. Розрахунки з бюджетом. Система оподатковування прибутку.</p> <p>Використання економіко-математичних методів і ЕОМ під час аналізу прибутку і рентабельності</p>	<p>Первинні документи, облікові реєстри (журнали 6 і 7), дані рахунків бухгалтерського обліку (44, 7, 8, 9) фінансова звітність, податкова звітність, статистична звітність (ф. № 1, № 1-Б, № 1-ПП, ф. № 22, ф. № 2-Б), інші джерела</p>
<p>11. Аналіз фінансового стану підприємства</p>	<p><i>Робоче місце</i> – фінансовий відділ підприємства, головна бухгалтерія.</p> <p>Джерела інформації для аналізу фінансової діяльності підприємства.</p> <p>Взаємозв'язок фінансового стану підприємства і результатів його виробничої і збутової діяльності.</p> <p>Оцінювання фінансового стану підприємства. Визначення платоспроможності підприємства за балансом й іншими джерелами інформації. Чинники, що впливають на фінансовий стан підприємства.</p> <p>Основні умови стабілізації фінансового стану підприємства.</p> <p>Аналіз коштів підприємства і джерел їх покриття.</p> <p>Аналіз зміни в складі і структурі активів балансу на конкретну дату й у динаміці. Оцінювання співвідношення основного й оборотних капіталів. Аналіз структури основних і оборотних активів. Оцінювання причин змін, що відбулися в структурі активів, і їхній вплив на платоспроможність та фінансову стійкість підприємства</p>	<p>Форми фінансової звітності (ф. № 1, ф. № 2, ф. № 3, ф. № 4, ф. № 5)</p>

1	2	3
	<p>Аналіз матеріальних оборотних активів: виявлення зайвих запасів. Аналіз дебіторської заборгованості: за розміром, складом, структурою і терміном її виникнення (за даними аналітичного аналізу).</p> <p>Аналіз пасивів підприємства. Склад і співвідношення власного і позикового капіталів на конкретну дату і в динаміці. Оцінювання впливу змін у структурі джерел коштів на фінансовий стан підприємства. Аналіз позикових коштів за термінами їх погашення. Аналіз фінансової стійкості і ліквідності підприємства. Показники фінансової стійкості, методи їх визначення й оцінювання досягнутого рівня. Загальні й проміжні показники ліквідності, показники короткострокової і довгострокової ліквідності: методи розрахунку, оцінка відповідності оптимальним значенням.</p> <p>Аналіз оборотних коштів підприємства і причини їх зміни.</p> <p>Узагальнення результатів аналізу фінансового стану підприємства і визначення шляхів фінансового оздоровлення.</p> <p>Оцінювання фінансової складової економічної безпеки. Діагностика існуючого кризового стану або прогнозування можливого кризового стану підприємства. Діагностика фінансового стану підприємства, діагностика ризику господарської діяльності</p>	
ОБЛІКОВА ЧАСТИНА		
1. Облік грошових коштів	<p>Студент повинен:</p> <ul style="list-style-type: none"> • проаналізувати нормативну базу, якою керуються працівники бази практики щодо обліку коштів; • вивчити облік грошових коштів у касі; первинну облікову документацію за касовими операціями; основні вимоги до обліку і збереженню грошових коштів у касі підприємства; синтетичний облік касових операцій; інвентаризацію грошових коштів у касі; облік інших коштів; • приділяти увагу порядку відкриття рахунків в установах банку; первинній документації, що використовується в обліку банківських операцій; синтетичному обліку операцій на поточних та інших рахунках у банках 	

1	2	3
2. Облік дебіторської та кредиторської заборгованості	<p>Студент повинен:</p> <ul style="list-style-type: none"> • проаналізувати нормативну базу, якою керуються працівники бази практики щодо обліку дебіторської заборгованості; ознайомитись зі складом та структурою дебіторської заборгованості; • ознайомитись з обліком відстрочених податкових активів; обліком розрахунків за векселями, отриманням грошових коштів у погашенні векселя; погашенням одержаним векселем кредиторської заборгованості; продажем векселя третій стороні; • вивчити синтетичний та аналітичний обліки розрахунків із покупцями та замовниками; облікову документацію на відвантаження готової продукції та виконані роботи, або надані послуги; • приділяти увагу обліку розрахунків із різними дебіторами; розрахункам за виданими авансами, розрахунками з підзвітними особами: авансовими звітами, їх змістом; порядок направлення у відрядження працівника та відшкодування витрат на відрядження; • розглянути розрахунки по претензіях; розрахунки з відшкодування заподіяного збитку; розрахунки з іншими дебіторами; первинні документи з обліку розрахунків з різними дебіторами; аналітичний і синтетичний облік із різними дебіторами; синтетичний і аналітичний облік витрат майбутніх періодів, порядок списання (розподілу) витрат майбутніх періодів 	
3. Облік необоротних активів	<p>Студент повинен:</p> <ul style="list-style-type: none"> • проаналізувати нормативну базу, якою керуються працівники бази практики щодо обліку необоротних активів; • вивчити первинні документи з обліку руху основних засобів; порядок індексації, дооцінки, переоцінки балансової вартості основних засобів; облік капітальних інвестицій; придбання за плату основних засобів, будівництво об'єктів; • приділити увагу обліку надходження основних засобів: у разі безоплатного отримання, придбання за плату, будівництва, отримання в обмін на неподібні об'єкти та у вигляді внеску до статутного капіталу; виявлення надлишків під час інвентаризації; обліку вибуття 	

1	2	3
	<p>основних засобів: реалізації, безоплатній передачі, ліквідації, списанню нестачі при інвентаризації; обліку зносу основних засобів;</p> <ul style="list-style-type: none"> • розглянути аналітичний облік основних засобів; особливості обліку під час оренди, інвентаризації основних засобів; • визначити склад інших необоротних матеріальних активів; • особливості обліку їх надходження руху, вибуття поліпшення, амортизації; • проаналізувати класифікацію та склад нематеріальних активів, первинну документацію з обліку нематеріальних активів, їх амортизацію; аналітичний та синтетичний облік надходження і вибуття 	
4. Облік запасів	<p>Студент повинен:</p> <ul style="list-style-type: none"> • проаналізувати нормативну базу, якою керуються працівники бази практики щодо обліку запасів; • ознайомитись з оцінкою, класифікацією, одиницею обліку, складовими первинної вартості запасів; первинною документацією по обліку рухів запасів; • розглянути рахунки синтетичного обліку запасів; облік надходження запасів: від постачальників, через підзвітних осіб, із виробництва, внаслідок ліквідації необоротних активів та ін.; • приділити увагу аналітичному обліку запасів; обліку запасів на складах і в коморах; обліку запасів у бухгалтерії: відомість обліку залишків матеріалів на складі (оперативно-бухгалтерський або сальдовий методи обліку), матеріальний звіт, оборотна відомість кількісно-сумового обліку; • ознайомитись із обліком малоцінних та швидкозношуваних предметів (МШП); документуванням операцій та аналітичним та синтетичним обліком; • проаналізувати облік вибуття запасів; методи оцінювання у разі вибуття запасів. Інвентаризація запасів: оприбуткування надлишків, списання нестач 	
5. Облік розрахунків з оплати праці та соціального страхування	<p>Студент повинен:</p> <ul style="list-style-type: none"> • проаналізувати нормативну базу, якою керуються працівники щодо обліку розрахунків з оплати праці та соціального страхування; • вивчити побудову обліку праці та її оплати; основні показники обліку праці та її оплати; 	

1	2	3
	<ul style="list-style-type: none"> • ознайомитись із обліком використання робочого часу; організацією табельного обліку; первинною документацією й обліком праці та її оплати; формами і системою оплати праці, видами заробітної плати, складом фонду оплати праці; • приділити увагу обліку нарахувань окремих видів оплат; основної заробітної плати додаткової заробітної плати, заохочувальним та компенсаційним виплатам тощо; розрахунку середньої зарплати для інших виплат; аналітичному обліку розрахунків із працівниками; складанню розрахункових, платіжних відомостей, розрахункових листків; • розглянути облік утримань із заробітної плати; аналітичний та синтетичний облік депонованої заробітної плати; синтетичний облік розрахунків із заробітної плати; облік нарахувань та розрахунків із фондами соціального страхування 	
6. Облік формування і змін статутного капіталу	<p>Студент повинен:</p> <ul style="list-style-type: none"> • проаналізувати нормативну базу, якою керуються працівники бази практики щодо обліку формування і змін статутного капіталу; • вивчити складові власного капіталу; формування статутного капіталу; збільшення статутного капіталу; зменшення статутного капіталу; облік неоплаченого капіталу; облік пайового капіталу; облік розрахунків з учасниками 	
7. Облік складових власного капіталу	<p>Студент повинен:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ознайомитися з обліком резервного капіталу; обліком додаткового капіталу, емісійного доходу, іншого вкладеного капіталу; дооцінки активів; безоплатно отриманих необоротних активів; • розглянути облік вилученого капіталу; облік нерозподіленого прибутку (непокритих збитків). <p>Облік забезпечень майбутніх витрат і платежів</p>	
8. Облік витрат виробництва та випуску готової продукції	<p>Студент повинен:</p> <p>проаналізувати нормативну базу, якою керуються працівники бази практики;</p> <ul style="list-style-type: none"> • розглянути діяльність підприємства та її види; основи побудови обліку витрат; класифікацію витрат, об'єкти обліку витрат, об'єкти калькулювання; угруповання витрат за економічними елементами; склад 	

1	2	3
	<p>собівартості виробництва, реалізованої готової продукції; рахунки обліку виробничої собівартості й обліку витрат за елементами; облік прямих виробничих витрат: матеріальних, на оплату праці, інших прямих витрат; склад та облік загальновиробничих витрат; постійні і змінні загальновиробничі витрати; розподіл загальновиробничих витрат; облік браку у виробництві та напівфабрикатів власного виробництва; облік і оцінювання незавершеного виробництва;</p> <ul style="list-style-type: none"> • вивчити аналітичний і синтетичний облік витрат основної діяльності; • реєстри аналітичного і синтетичного обліку витрат основної діяльності, їх призначення і порядок складання; зведений облік витрат виробництва; методи обліку витрат виробництва і калькулювання собівартості продукції; • приділити увагу складу та номенклатурі готової продукції, формуванню первісної вартості готової продукції; документуванню руху готової продукції; аналітичному і синтетичному обліку готової продукції 	
<p>9. Облік доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємства</p>	<p>Студент повинен:</p> <ul style="list-style-type: none"> • проаналізувати нормативну базу, якою керуються працівники бази практики щодо обліку доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємства; • визначити класифікацію доходів; рахунки з обліку доходів від реалізації інших операційних доходів; склад інших операційних доходів; рахунки з обліку інших операційних доходів; доходи від реалізації іноземної валюти, інших оборотних активів від операційної оренди активів, курсової різниці за операціями з іноземною валютою; штрафи, пені, неустойки; відшкодування раніше списаних активів; прострочену кредиторську заборгованість; інші доходи від операційної діяльності; • розглянути облік доходів фінансової діяльності; синтетичний облік доходів фінансової діяльності; дохід від участі в капіталі, від інвестицій в асоційовані підприємства; від спільної діяльності; від інвестицій в дочірні підприємства. Інші фінансові доходи: дивіденди отримані, відсотки отримані; облік доходів інвестиційної діяльності; рахунки з обліку доходів 	

1	2	3
	<p>інвестиційної діяльності; дохід від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів; неопераційні курсові різниці; безоплатно одержані активи; облік надзвичайних доходів; відшкодування збитків від надзвичайних подій; інші надзвичайні доходи; оцінку доходу, у разі відстрочення платежу; за бартерним контрактом; цільове фінансування й особливості включення його до складу доходів; облік доходів майбутніх періодів; інші операційні витрати, їх склад; рахунки, що використовуються для обліку інших операційних витрат; облік витрат на дослідження і розроблення; облік собівартості реалізованої іноземної валюти; собівартості реалізованих виробничих запасів; втрат від обезцінювання запасів, нестачі і псування цінностей; визнаних штрафних санкцій, пені, недоутримки; втрат від операційної курсової різниці; втрат на утримання об'єктів соціально-культурного призначення та інших витрат операційної діяльності; облік адміністративних витрат; склад адміністративних витрат; аналітичний і синтетичний обліки адміністративних витрат; порядок списання адміністративних витрат; обліки витрат на збут; склад витрат на збут; аналітичний і синтетичний облік витрат на збут; списання витрат на збут на фінансові результати діяльності підприємства; облік витрат фінансової діяльності; облік витрат інвестиційної діяльності; облік податків на прибуток; облік надзвичайних витрат; фінансові результати та порядок їх формування; облік формування фінансових результатів діяльності</p>	
10. Бухгалтерська звітність	<p>Студент повинен:</p> <ul style="list-style-type: none"> • проаналізувати нормативну базу, якою керуються працівники бази практики щодо бухгалтерської (фінансової), податкової та статистичної звітностей; • розглянути склад та призначення звітності; загальні вимоги до фінансової звітності 	

Практикант повинен вести щоденник практики.

Всі місця проходження практики мають бути підтверджені укладеними договорами між університетом і підприємствами. Студент може самостійно обрати базу практики.

Після підписання ректором університету наказу про проходження практики внесення будь-яких додаткових змін у затверджений розподіл місць практики не допускається.

Усі перераховані в наказі підприємства на період проходження переддипломної практики стають об'єктами досліджень практикантів та виконання ними програми практики.

2.2. Обов'язки та права підприємства – бази практики

Підприємства різних форм власності, які є базами практики повинні: прийняти студентів на виробничу практику згідно з календарним планом;

провести обов'язковий інструктаж з охорони праці;

призначити наказом кваліфікованих фахівців для керівництва практикою;

створити належні умови для виконання студентами програми практики, не допускати їх використання до зайняття посад та виконання робіт, що не відповідають програмі практики та майбутньому фаху;

забезпечити студентам умови безпечної праці на конкретному робочому місці. Проводити обов'язкові інструктажі з охорони праці: ввідний та на робочому місці. У разі потреби навчати студентів-практикантів безпечних методів праці;

надати студентам-практикантам можливість користуватися матеріально-технічними засобами та інформаційними ресурсами, необхідними для виконання програми практики;

забезпечити облік виходів на роботу студентів-практикантів. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти вищій навчальний заклад;

після закінчення практики надати характеристику на кожного студента-практиканта, в котрій відобразити виконання програми практики, якість підготовленого ним звіту тощо;

надавати студентам можливість збору інформації для написання дипломних робіт за результатами діяльності підприємства, яка не є комерційною таємницею, на підставі направлень кафедр.

Адміністрація організації – бази практики – забезпечує та контролює дотримання практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку.

У випадках порушення правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства, вона інформує про це керівництво університету.

Організація – база практики – має право зарахувати студентів, які проходять практику, на штатну посаду.

Підприємство – база практики – несе повну відповідальність за нещасні випадки, що трапились зі студентами-практикантами під час проходження ними практики.

2.3. Обов'язки студентів під час проходження практики

Студент під час проходження переддипломної практики повинен:
в день початку практики виїхати на підприємство – базу практики;
вивчити питання, передбачені робочою програмою практики;
дотримуватися діючих правил внутрішнього трудового розпорядку, правил охорони праці та протипожежної безпеки;

своєчасно оформити результати проходження переддипломної практики і представити на кафедрі економічного аналізу письмовий звіт протягом двох діб після закінчення терміну практики керівнику.

Студент повинен пересвідчитися особисто у тому, що вийшов наказ про його зарахування на виробничу переддипломну практику.

У випадку виникнення безпосередньо на місці практики організаційних непорозумінь, необхідно проінформувати про це керівника практики від університету.

2.4. Обов'язки керівника практики від підприємства

Керівник практики від підприємства призначається наказом по підприємству та безпосередньо організовує й контролює проходження студентами практики у відповідно до робочої програми практики.

Керівник практики від підприємства повинен:

забезпечувати вчасне та якісне проведення інструктажів з охорони праці та техніки безпеки;

організовувати виробничі екскурсії;

забезпечувати методичну допомогу та контроль за виконанням студентом видів робіт, що передбачені програмою практики;

надавати консультації.

2.5. Обов'язки керівника практики від університету

Надання додаткової методичної допомоги студентам у період проходження переддипломної практики покладається на керівника переддипломної практики від кафедри економічного аналізу згідно з наказом.

Керівник практики від університету повинен:

взяти участь перед від'їздом на практику студентів у підготовці зборів з організаційних питань щодо проходження переддипломної практики;
провести інструктаж із техніки безпеки;
перевірити зміст звітів із практики та взяти участь у прийомі заліків після закінчення практики.

Під час виїзду на місце практики керівник практики від університету зобов'язаний проконтролювати:

відповідність робочих місць практикантів до вимог програми практики;
дотримання ними трудової дисципліни;
виконання студентами завдань, передбачених робочою програмою практики;
стан житлово-побутових умов студентів;
кваліфіковане надання методичної допомоги студентам;
повноту, своєчасність оформлення звітів із практики.

3. Зміст переддипломної практики

3.1. Зміст програми проходження практики

Студент зобов'язаний:

до початку проходження практики отримати від керівника практики від навчального закладу консультації, щоденник практики, індивідуальне завдання та поради щодо оформлення всіх необхідних документів та звіту про практику;

своєчасно прибути на базу практики;

під час практики дотримуватися правил техніки безпеки, охорони праці та внутрішнього розпорядку, що діють на базі практики;

у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою і індивідуальними завданнями;

розробити графік проходження практики і погодити його з керівником практики від бази практики;

вести щоденник практики, в якому фіксувати виконану роботу;

оформити письмовий звіт про практику та виконати індивідуальне завдання і своєчасно подати його керівникові від університету;

оформити письмовий відгук щодо проходження практики у керівників на базі практики та на кафедрі;

своєчасно скласти залік із практики.

Перед виїздом на практику студентові потрібно відкоригувати програму переддипломної практики з керівником практики від університету та узгодити завдання по збору матеріалу для дипломного проектування з керівником дипломної роботи.

Орієнтовний зміст звіту з переддипломної практики

Вступ

1. Загальна характеристика підприємства (організації, установи)

2. Особливості обліку на підприємстві (організації, установі)

3. Аналіз фінансового стану підприємства (організації, установи)

4. Розроблення заходів для покращення роботи підприємства (організації, установи).

Висновки

Список використаної літератури

Додатки

У Вступі необхідно розкрити актуальність досліджень з аналізу фінансового стану базового місця переддипломної практики на сучасному етапі.

Загальна характеристика підприємства (організації, установи) висвітлюється в наступному розрізі:

повна назва;

юридична адреса;

основні види діяльності (за Статутом або Положенням);

організаційна структура;

структура та характеристика персоналу фінансово-економічних служб.

За час проходження переддипломної практики на підприємстві студент повинен провести аналіз фінансового стану підприємства за два

останні роки та розробити ряд заходів для покращення діяльності підприємства.

У Висновках студент повинен узагальнити зроблені висновки до аналітичних досліджень фінансового стану базового місця переддипломної практики (додаток В).

Додатки повинні містити основні форми річної фінансової, статистичної та податкової звітності, на підставі яких формувались аналітичні таблиці.

3.2. Участь у громадському житті колективу підприємства – бази практики

Програмою практики передбачається не тільки перевірка й закріплення здобутих в університеті теоретичних знань, що стосуються обліку, аналізу та аудиту. Для підготовки висококваліфікованих спеціалістів необхідно набути знань, умінь та навичок самостійної організаторської та виховної роботи в трудовому колективі підприємства.

Тому студент безпосередньо на базі практики повинен ознайомитись з досвідом діяльності керівників колективу, зі змістом колективного плану соціального розвитку колективу, станом організації побуту та відпочинку працівників.

Кожен практикант за період проходження практики повинен показати в трудовому колективі вміння застосувати теоретичні знання на практиці.

3.3. Зміст виробничих екскурсій і занять

Із метою ознайомлення з підприємством, поглиблення та закріплення отриманих знань, формування банку даних для завершення розроблення комплексу заходів для покращення діяльності підприємства – бази практики проводяться виробничі екскурсії.

Навчальні заняття зі студентами – практикантами у формі лекцій або бесід проводять спеціалісти підприємства – бази практики. Під час таких занять можуть бути розглянуті матеріали аналізу діяльності підприємства, зміст нормативних та інструктивних галузевих документів і матеріалів, їх практичне застосування в господарсько-виробничій діяльності; питання, які обґрунтовують шлях досягнення підприємством високих фінансових показників.

4. Оформлення та захист звіту

Завершальним етапом переддипломної практики є своєчасне оформлення звітності за результатами проходження практики. Одним із основних критеріїв є письмовий звіт, в якому повинні бути відображені підсумки виконання робочої програми практики та проведеної науково-дослідної роботи. Студент має підготувати та здати на випускаючу кафедру (кафедру економічного аналізу) письмовий звіт, затверджений керівником практики від підприємства і завірений печаткою підприємства-бази практики.

Обсяг звіту – 10 – 15 сторінок. Після титульної сторінки до звіту підкріплюється щоденник практики, який видається студентам перед виїздом на місце практики. Далі підбиваються підсумки фактично виконаної роботи щодо розкриття питань, що складають зміст програми практики. У кінці звіту приводяться висновки, зроблені студентом на основі самостійного аналізу економічних показників виробничо-господарської діяльності підприємства, розробляються пропозиції щодо усунення виявлених недоліків. Необхідні форми фінансової, податкової та статистичної звітностей оформляються в додатках до звіту. Передбачається написання звітів чорним, синім або фіолетовим чорнилом, розбірливим почерком або друкованим шрифтом *Times New Roman* 14 кеглем, інтервалом 1,5 на одній стороні аркуша білого паперу форматом А4 (210 x 297 мм). Назви розділів повинні бути записані у вигляді заголовку прописними буквами. Кожний розділ звіту рекомендується починати з нової сторінки. Переноси слів у заголовках не допускаються. Крапки в кінці заголовку не ставлять.

У тексті забороняється використовувати скорочення слів, які не передбачені існуючими стандартами. Усі формули й таблиці повинні бути пронумеровані. Зразок оформлення титульної сторінки звіту з практики наведений у додатку робочої програми. В кінці звіту перед додатками слід наводити список літератури, якою користувався студент.

5. Підведення підсумків проходження практики

Після повернення студентів в університет з практики протягом двох робочих днів керівник практики від ВНЗ приймає залік за підсумками проходження виробничої практики.

Здати залік можливо лише при наявності письмового звіту, оформленого з дотриманням наведених вище вимог. Залік перескладанню не підлягає, а звіт після захисту залишають для збереження на випускаючій кафедрі. Отримання практикантом незадовільної оцінки передбачає повторне проходження ним практики. На підсумкову оцінку результатів проходження виробничої практики впливають: повнота в розкритті суті питань робочої програми практики; відповідь студента безпосередньо під час захисту звіту.

Критерії оцінювання звіту з переддипломної практики та його захисту з урахуванням ECTS представлені в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

**Критерії оцінювання звіту з переддипломної практики
та його захисту з урахуванням ECTS**

Критерії оцінювання	Кількість набраних балів	Оцінка	
		за ECTS	за національною шкалою
1	2	3	4
Зміст та оформлення звіту відповідають стандартам. Характеристика студента є позитивною. Студент дав повні та точні відповіді на всі запитання членів комісії щодо програми практики і виконаної індивідуальної роботи	90 – 100	A	Відмінно ("5")
Наявні несуттєві зауваження щодо змісту та оформлення звіту. Характеристика студента є позитивною. У відповідях на запитання членів комісії щодо програми практики студент припустився окремих неточностей, хоч загалом має тверді знання	82 – 89	B	Добре ("4")
Наявні несуттєві зауваження щодо змісту та оформлення звіту. Характеристика студента є позитивною, але має незначні зауваження. У відповідях на запитання членів комісії щодо програми практики студент припустився окремих неточностей, відповіді на питання правильні, але не повні	74 – 81	C	Добре ("4")

Закінчення табл. 5.1

1	2	3	4
Недбале оформлення роботи. Розділи звіту розкриті в основному. Характеристика студента в цілому є позитивною, але містить серйозні зауваження. Не всі відповіді на запитання членів комісії є правильними	64 – 73	D	Задовільно ("3")
Недбале оформлення роботи. Переважну більшість питань програми практики у звіті висвітлено, однак мають місце окремі розрахункові й логічні помилки. Характеристика студента в цілому є позитивною, але містить серйозні зауваження. Відповідаючи на запитання членів комісії студент почувався невпевнено, збивався, припускався помилок, виявив поверхові знання	60 – 63	E	Задовільно ("3")
У звіті висвітлено не всі питання. Характеристика студента у частині ставлення до практики і трудової дисципліни є негативною. На запитання членів комісії студент не міг дати задовільних відповідей	35 – 59	FX	Незадовільно ("2")
У звіті зовсім не розкрита програма практики або роботу підготовлено не самостійно. Характеристика студента у частині ставлення до практики і трудової дисципліни є негативною. На запитання членів комісії студент відповідей не дає	1 – 34	F	Незадовільно ("2")

6. Рекомендована література

6.1. Основна

1. Абрютина М. С. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия : учебно-практ. пособ. / М. С. Абрютина, А. В. Грачев. – М. : Дело и Сервис, 2000. – 256 с.
2. Азаренков Г. Ф. Економічний аналіз : навч. посіб. Ч. 1 / Г. Ф. Азаренков, З. Ф. Петряева, Г. Г. Хмеленко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2003. – 208 с.
3. Азаренков Г. Ф. Економічний аналіз : навч. посіб. Ч. 2 / Г. Ф. Азаренков, З. Ф. Петряева, Г. Г. Хмеленко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2004. – 232 с.
4. Азаренков Г. Ф. Економічний аналіз : навч. посіб. Ч. 3 / Г. Ф. Азаренков, З. Ф. Петряева, Г. Г. Хмеленко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 243 с.
5. Анализ хозяйственной деятельности в промышленности / под ред. В. И. Стражева. – Мн. : Высшая школа, 2008. – 356 с.
6. Анализ хозяйственной деятельности в промышленности : учебник / Н. А. Русак, В. И. Стражев, О. Ф. Мигун. – Мн. : Высшая школа, 2012. – 398 с.
7. Афанасьев М. В. Економічна діагностика : навч.-метод. посіб. / М. В. Афанасьев, Г. В. Білоконенко. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 296 с.
8. Болюх М. А. Економічний аналіз : навч. посіб. / М. А. Болюх, В. З. Бурчевский, М. І. Горбаток ; за ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – К. : КНЕУ, 2001. – 540 с.
9. Гетьман О. О. Економічна діагностика : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів / О. О. Гетьман, В. М. Шаповал. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 307 с.
10. Діагностика стану підприємства: теорія і практика : монографія / за заг. ред. проф. А. Е. Воронкової. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2006. – 448 с.
11. Економічний аналіз : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. спеціальності 7.050106 "Облік і аудит" / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП "Рута", 2003. – 680 с.
12. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2001. – 287 с.
13. Мних Є. В. Економічний аналіз : підручник / Є. В. Мних. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 412 с.
14. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учеб. пособ. / Г. В. Савицкая. – М. : ЮНИТИ, 2000. – 668 с.

15. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз : навч. посіб. / Ю. С. Цал-Цалко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : ЦУЛ, 2002. – 360 с.
16. Шеремет А. Д. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия : учебник / А. Д. Шеремет. – М. : ИНФРА-М, 2008. – 367 с.

6.2. Додаткова

17. Баканов М. И. Теория экономического анализа / М. И. Баканов, А. Д. Шеремет. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 288 с.
18. Бердникова Т. Б. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия : учеб. пособ. / Т. Б. Бердникова. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 215 с.
19. Герасимова В. Д. Курс анализа и диагностики финансово-хозяйственной деятельности промышленного предприятия : учеб. пособ. / В. Д. Герасимова. – Самара : Изд-во Самарского гос. экон. ун-та, 2006. – 186 с.
20. Гиляровская Л. Т. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности : учебник / Л. Т. Гиляровская. – М. : ТК Велби, Проспект, 2006. – 360 с.
21. Ендовицкий Д. А. Диагностический анализ финансовой несостоятельности организаций : учеб. пособ. / Д. А. Ендовицкий, М. В. Щербаков. – М. : Экономистъ, 2007. – 215 с.
22. Ефимова О. В. Финансовый анализ: современный инструментарий для принятия экономических решений : учеб. пособ. / О. В. Ефимова. – М. : Омега М, 2014. – 320 с.
23. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В. М. Івахненко. – К. : КНЕУ, 2000. – 264 с.
24. Калина А. В. Современный экономический анализ и прогнозирование : учеб. пособ. для вузов / А. В. Калина, М. И. Конева. – 2-е изд. – К. : КНЕУ, 2003. – 272 с.
25. Карлин Томас П. Анализ финансовых отчетов (На основе GAAP) : учебник / Томас П. Карлин, Альберт Р. Ш. Макмин ; пер. 4-го англ. изд. – М. : Изд. Дом "ИНФРА-М", 2001. – 44 с.
26. Ковалев А. И. Анализ финансового состояния предприятия / А. И. Ковалев, В. П. Привалов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Центр экономики и маркетинга, 2005. – 192 с.

27. Ковалев А. И. Анализ хозяйственного состояния предприятия / А. И. Ковалев, В. П. Привалов. – 3-е изд., исправл. и доп. – М. : Центр экономики и маркетинга, 2004. – 424 с.
28. Ковалев В. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учебник / В. В. Ковалев, О. Н. Волкова. – М. : ТК Велби, Проспект, 2006. – 386 с.
29. Норткотт Д. Принятие инвестиционных решений / Д. Норткотт ; пер. с англ. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 247 с.
30. Отенко И. П. Механизм управления потенциалом предприятия : монография / И. П. Отенко, Л. М. Малярец. – Х. : ХГЭУ, 2003. – 220 с.
31. Паланкоев А. М. Инвестиционные ресурсы фондового рынка / А. М. Паланкоев. – М. : Издательский Центр Акционер, 2001. – 224 с.
32. Практикум по учету и финансовому анализу / Д. А. Панков, Л. В. Пашковская, К. А. Шиманский, А. О. Якубович ; под ред. Д. А. Панкова, К. А. Шиманского. – Мн. : ООО "Мисанта", 2009. – 168 с.
33. Теоретичні основи конкурентної стратегії підприємства : монографія / за заг. ред. проф. Ю. Б. Іванова. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2006. – 396 с.
34. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.
35. Тищенко А. Н. Стратегия управления развитием предприятия / А. Н. Тищенко, О. С. Головки. – Х. : Эдана, 2003. – 198 с.
36. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии : учебник для вузов / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд ; пер. с англ. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 2008. – 624 с.
37. Тридід О. М. Організаційно-економічний механізм стратегічного розвитку підприємства : монографія / О. М. Тридід. – Х. : Вид. ХДЕУ, 2002. – 364 с.
38. Тьюлз Р. Фондовый рынок / Р. Тьюлз, Э. Брэдли, Т. Тьюлз ; пер. с англ. – 6-е изд. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 648 с.
39. Управление современной компанией : учебник / под ред. Б. Мильнера и Ф. Лиса. – М. : ИНФРА, 2001. – 586 с.
40. Управління ресурсами підприємства : навч. посіб. / за ред. Ю. М. Воробйова і В. М. Холода. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 288 с.
41. Учет и финансовый анализ / под ред. Д. А. Панкова. – Мн. : Технология, 2007. – 178 с.
42. Файоль А. Общее и промышленное управление / А. Файоль. – М. : Изд. МГУ, 1997. – 232 с.

43. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2003. – 316 с.
44. Холл А. Х. Организации: структуры, процессы, результаты / А. Х. Холл. – СПб. : Питер, 2001. – 512 с.
45. Чингос П. Т. Оплата по результату. Из опыта оплаты труда персонала в США / П. Т. Чингос ; пер. с англ. – М. : Издательский дом "Вильямс", 2004. – 416 с.
46. Чиркова Е. В. Как оценить бизнес по аналогии : методологич. пособ. по использованию сравнительных рыночных коэффициентов при оценке бизнеса и ценных бумаг / Е. В. Чиркова. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 190 с.
47. Швиданенко Г. О. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства : монографія / Г. О. Швиданенко, О. І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2002. – 192 с.
48. Шершньова З. Є. Стратегії як об'єкт корпоративного контролю / З. Є. Шершньова, А. Є. Черпак // Стратегія економічного розвитку України : наук. зб. – Вип. 18. – К. : КНЕУ, 2006. – С.116–122.
49. Ястремська О. М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади : наукове видання / О. М. Ястремська. – Х. : ХДЕУ, 2004. – 427 с.

6.3. Ресурси мережі Internet

50. Лига Бизнес Информ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.liga.net.
51. Налоги и бухгалтерский учет [Электронный ресурс]. – Режим доступа : basa.tav.kharkov.ua.
52. Нормативные акты Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.nau.kiev.ua.
53. Сервер Верховной Рады Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.rada.gov.ua.
54. Украинское право [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.ukrpravo.com.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Компетентності фахівців бакалаврського рівня підготовки, які повинні бути закріплені студентами в результаті проходження практики

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Уміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Здатність використовувати дедуктивний і індуктивний методи дослідження економічних явищ, визначати причини і наслідки економічних процесів на підприємстві	Знання теорії аналізу господарської діяльності, основ аналітичного процесу	Сутність аналізу діяльності суб'єкта господарювання	Уміти визначати причини утворення і зміни результатів господарської діяльності	Обґрунтування необхідності та доцільності проведення аналізу господарської діяльності	Ініціативність під час встановлення причин і наслідків господарської діяльності підприємства; відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах
Здатність ідентифікувати узагальнюючі показники діяльності підприємства і фактори, які впливають на їх формування. Здатність обирати способи і прийоми дослідження економічних явищ	Знання теоретичних основ інструментарію аналізу господарської діяльності	Знання можливостей використання методичних прийомів аналізу господарської діяльності у конкретній ситуації з метою виявлення резервів	Уміти обчислювати економічні показники і користуватися ними під час оцінки діяльності підприємства; визначати відхилення в економічних показниках і встановлювати їхні причини; виявляти чинники, що впливають на формування економічних показників	Обґрунтування необхідності та доцільності дослідження змін, які відбулися з економічними показниками діяльності підприємства	Ініціативність під час визначення чинників, які впливають на формування економічних показників діяльності підприємства, відповідальність за прийняття управлінських рішень

1	2	3	4	5	6
Здатність обирати види аналізу під час проведення дослідження економічних явищ, використовуючи визначену інформаційну базу	Знання основ видів аналізу господарської діяльності та його інформаційної бази	Сутність різних видів аналізу і можливості їх використання під час дослідження економічних явищ. Знання основ організації аналітичного процесу на підприємстві	Уміти використовувати той чи інший вид аналізу в залежності від мети і наявності інформаційної бази	Обґрунтування необхідності та доцільності використання того чи іншого виду аналізу залежно від мети дослідження	Ініціативність під час обрання виду аналізу і побудові програми дослідження; відповідальність за прийняття управлінських рішень
Здатність обґрунтовувати напрями зміцнення фінансового стану підприємства; здатність визначати фінансову стійкість, ліквідність, платоспроможність, ділову активність підприємства; здатність обирати фінансову стратегію	Знання основ аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання	Сутність формування активів і пасивів підприємства; здатність визначати фінансову стійкість, ліквідність, платоспроможність, ділову активність підприємства; ефективність використання оборотних активів, оцінювати грошові потоки	Уміти розробляти організаційно-економічні заходи зміцнення фінансового стану підприємства; обирати фінансову стратегію	Донесення інформації, проблем, рішень та власного досвіду щодо зміцнення фінансового стану підприємства, виходячи із результатів розрахунків	Ініціативність під час здійснення контролю за діяльністю структурних підрозділів підприємства щодо реалізації резервів підвищення ефективності діяльності підприємства і зміцненні його фінансового стану
Здатність усвідомлювати понятійний апарат та механізм формування прибутку; здатність визначати і оцінювати вплив чинників на формування прибутку підприємства і рентабельність	Знання порядку формування фінансового результату діяльності підприємства і чинників впливу на його величину	Знання методики аналізу прибутку підприємства і рентабельності на основі фінансової звітності	Уміти встановлювати вплив чинників на фінансові результати діяльності підприємства, узагальнювати резерви збільшення прибутку і підвищення рентабельності	Донесення інформації, проблем, рішень та власного досвіду щодо зростання прибутку і рентабельності підприємства, виходячи із результатів розрахунків	Ініціативність під час здійснення контролю за реалізацією резервів підвищення ефективності діяльності підприємства і зростанням прибутковості

1	2	3	4	5	6
Здатність визначати і аналізувати показники виробництва продукції; здатність визначати рівень якості та конкурентоспроможності продукції	Знання порядку формування об'ємних показників діяльності підприємства і чинників, які на них впливають	Знання методики аналізу виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг) з урахуванням попиту і пропозиції ринку	Уміти встановлювати вплив факторів на показники випуску і реалізації продукції, узагальнювати резерви зростання випуску і реалізації продукції підприємства	Донесення інформації щодо причин змін обсягу виробництва і реалізації продукції підприємства; участь у розробленні заходів щодо реалізації встановлених резервів	Ініціативність у розробленні заходів щодо реалізації встановлених резервів; відповідальність за прийняття управлінських рішень
Здатність визначати і оцінювати вплив чинників на ефективність використання трудових ресурсів	Знання трудових показників і чинників, які на них впливають	Знання методики аналізу ефективності використання трудових ресурсів підприємства	Уміти встановлювати вплив чинників на трудові показники, узагальнювати резерви підвищення ефективності використання трудових ресурсів підприємства	Надання керівництву підприємства інформації, яка необхідна для прийняття управлінських рішень	Ініціативність під час здійснення контролю за реалізацією резервів підвищення ефективності використання трудових ресурсів
Здатність визначати і оцінювати вплив чинників на ефективність використання довгострокових активів	Знання показників ефективності використання довгострокових активів і чинників, які на них впливають	Знання методики аналізу ефективності використання довгострокових активів підприємства	Уміти встановлювати резерви підвищення ефективності використання довгострокових активів підприємства	Надання керівництву інформації для прийняття управлінських рішень відносно підвищення ефективності використання довгострокових активів	Ініціативність під час здійснення контролю за реалізацією резервів підвищення ефективності використання довгострокових активів

Закінчення додатка А

Закінчення табл. А.1

1	2	3	4	5	6
Здатність визначати і оцінювати вплив чинників на ефективність використання матеріальних ресурсів підприємства	Знання показників ефективності використання матеріальних ресурсів і чинників, які на них впливають	Знання методики аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства	Уміти встановлювати резерви підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства	Надання керівництву інформації для прийняття управлінських рішень відносно підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів	Ініціативність під час здійснення контролю за реалізацією резервів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів
Здатність визначати і оцінювати вплив чинників на прямі витрати в собівартості продукції, обґрунтовувати резерви її зниження, узагальнювати резерви підвищення ефективності діяльності підприємства	Знання порядку формування собівартості продукції підприємства і чинники впливу на її величину	Знання методики аналізу собівартості продукції підприємства	Уміти встановлювати резерви зниження собівартості продукції підприємства	Надання керівництву інформації для прийняття управлінських рішень відносно напрямів зниження витрат на виробництво продукції	Ініціативність під час здійснення контролю за реалізацією резервів зниження собівартості продукції

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Кафедра економічного аналізу

З В І Т
З ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ
напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит"

**Керівник роботи від
підприємства:**

(назва підприємства)

(посада)

/підпис/
/печатка підприємства/

І. І. Іванов

Керівник роботи від ВНЗ:

к. е. н., доцент

/підпис/

П. П. Петров

Виконавець,

студент 4 курсу 1 групи

/підпис/

С. С. Сидоров

Харків, 2016

Зміст третього розділу звіту переддипломної практики на базі підприємств

3. Аналіз фінансового стану.

3.1. Аналіз структури і динаміки коштів підприємства.

3.2. Аналіз структури і динаміки джерел коштів підприємства.

3.3. Аналіз ліквідності підприємства.

3.4. Аналіз фінансової стійкості.

3.5. Аналіз рентабельності.

У ході аналізу фінансового стану доцільно формувати такі таблиці:

Таблиця В.1

Аналіз структури і динаміки коштів підприємства, тис. грн

Показники	На 1.01 минулого року	На 1.01 звітнього року	Відхилення	
			Сума	Темп зростання, %
1	2	3	4	5
1. Необоротні активи, всього				
• у % до валюти балансу				
в т.ч.:				
1.1. Нематеріальні активи				
(залишкова вартість)				
• у % до необоротних активів				
• у % до валюти балансу				
1.2. Основні засоби				
(залишкова вартість)				
• у % до необоротних активів				
• у % до валюти балансу				
1.3. Довгострокові фінансові				
Інвестиції				
• у % до необоротних активів				
• у % до валюти балансу				
1.4. Довгострокова				
дебіторська заборгованість				

Продовження додатка В

Закінчення табл. В.1

1	2	3	4	5
• у % до необоротних активів				
• у % до валюти балансу				
1.5. Відстрочені податкові активи				
• у % до необоротних активів				
• у % до валюти балансу				
1.6. Інші необоротні активи				
• у % до необоротних активів				
• у % до валюти балансу				
2. Оборотні активи, всього				
• у % до валюти балансу				
У т.ч.:				
2.1. Запаси				
• у % до оборотних активів				
• у % до валюти балансу				
2.2 ...				
Валюта балансу				

За даними наведеної аналітичної таблиці формують висновки, в яких вказують причини змін по кожній статті активу та пасиву балансу, вплив цих змін на основні показники діяльності підприємства та заходи їх оптимізації. За даними пасиву балансу формують таблицю В.2.

Для оцінювання ліквідності підприємства необхідно поррахувати і дослідити динаміку наступних коефіцієнтів:

1. Коефіцієнт поточної ліквідності.
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності.
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності.
4. Коефіцієнт обіговості запасів.
5. Коефіцієнт обіговості кредиторської заборгованості.
6. Коефіцієнт обіговості дебіторської заборгованості.

Аналіз структури і динаміки джерел коштів підприємства, тис. грн

Показники	На 1.01 минулого року	На 1.01 звітнього року	Відхилення	
			Сума	Темп зростання, %
Власний капітал усього				
• у % до валюти балансу				
1.1. Статутний капітал				
• у % до власного капіталу				
• у % до валюти балансу				
1.2. Пайовий капітал				
• у % до власного капіталу				
• у % до валюти балансу				
1.3. Додатковий вкладений капітал				
• у % до власного капіталу				
• у % до валюти балансу				
1.4. ...				
Валюта балансу				

Результати розрахунків показників сформувані у вигляді таблиці.

Провести аналіз структури капіталу, порахувати коефіцієнти фінансової стабільності, фінансової незалежності, коефіцієнт залежності підприємства від довгострокових зобов'язань.

За одним із показників, що мають негативну динаміку, провести факторний аналіз. Якщо підприємство за період, що досліджується, працювало прибутково, то потрібно проаналізувати показники рентабельності. Зробити висновки.

Зміст третього розділу переддипломної практики на базі кредитних установ

3. Аналіз фінансового стану кредитної установи.

3.1. Аналіз структури і динаміки активів.

3.2. Аналіз структури і динаміки зобов'язань.

3.3. Аналіз структури і динаміки капіталу.

За даними Балансу та Приміток банку формують наступні аналітичні таблиці (Д.1 – Д.6).

Таблиця Д.1

Структурно-динамічний аналіз активів, тис. грн

Показники	На 1.01 минулого року	На 1.01 звітнього року	Відхилення	
			сума	темп зростання, %
1. Грошові кошти та їх еквіваленти				
• у % до загальних активів				
2. Кошти обов'язкових резервів банку в НБУ				
3. Торгові цінні папери				
• у % до активів, усього				
4. Інші фінансові активи, що облі- ковуються за справедливою вар- тістю через прибуток або збиток				
• у % до активів, усього				
5. Кошти в інших банках				
• у % до активів, усього				
...				
Усього активів				

Для розроблення висновків до цієї таблиці використовують дані приміток за найбільш вагомими статтями. Необхідно вказати причини зміни активних операцій, оцінити вплив цих змін на ліквідність активів, прибутковість активів.

Особливу увагу приділяють дослідженню кредитного портфеля (за термінами, галузями, забезпеченням, якістю).

Таблиця Д.2

Аналіз кредитного портфеля в розрізі видів забезпечення, тис. грн

Види кредитів	Періоди		Відхилення	
	минулий рік	звітний рік	Сума	Темп зростання, %
1. Незабезпечені кредити • у % до всього				
2. Кредити, що забезпечені: • у % до всього				
2.1. Грошовими коштами • у % до кредитів, що забезпечені				
2.2. Цінними паперами • у % до кредитів, що забезпечені				
2.3. Нерухомим майном • у % до кредитів, що забезпечені				
2.4. Гарантіями і поручительствами • у % до кредитів, що забезпечені				
2.5. Іншими активами • у % до кредитів, що забезпечені				
3. Усього кредитів та заборгованості клієнтів без резервів				

За даними табл. Д.2 оцінити кредитні ризики, зробити висновки щодо частки незабезпечених кредитів і їх впливу на основні показники діяльності банку.

За можливістю необхідно дослідити якість кредитного портфеля, формуючи відповідну таблицю (непрострочені кредити, прострочені, знецінені, із затримкою платежу), резерви, створені під кредити, що надані органам державної влади та місцевого, кредити, що надані юридичним особам, кредити, що надані за операціями РЕПО, кредити, що надані фізичним особам – підприємцям, іпотечні кредити фізичних осіб, кредити, що надані фізичним особам на поточні потреби, інші кредити фізичним особам.

Аналіз кредитного портфеля за галузевою ознакою, тис. грн

Види кредитів	Періоди		Відхилення	
	минулий рік	звітний рік	Сума	Темп зростання, %
Державне управління • у % до кредитів, усього				
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води • у % до кредитів, усього				
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг • у % до кредитів, усього				
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку • у % до кредитів, усього				
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство • у % до кредитів, усього				
Фізичні особи • у % до кредитів, усього				
Інші • у % до кредитів, усього				
Усього кредитів та заборгованості клієнтів без резервів				

Крім кредитних операцій, аналізу підлягають й інші активні операції. Пріоритет надається тим, питома вага яких, розрахована в першій таблиці, є значною. Наприклад, аналіз коштів в інших банках проводиться за допомогою табл. Д.4.

Аналіз коштів в інших банках, тис. грн

Види кредитів	Періоди		Відхилення	
	минулий рік	звітний рік	Сума	Темп зростання, %
1. Депозити в інших банках • у % до всього				
1.1. Короткострокові депозити • у % до депозитів в інших банках				
1.2. Довгострокові депозити • у % до депозитів в інших банках				
2. Договори купівлі і зворотного продажу(зворотного РЕПО), укладені з іншими банками • у % до всього				
3. Кредити, надані іншим банкам • у % до всього				
3.1. Короткострокові • у % до кредитів в інших банках				
3.2. Довгострокові • у % до кредитів в інших банках				
4. Резерв під знецінення коштів в інших банках				
5. Усього				

За даними пасиву Балансу проводять аналіз зобов'язань банку. Звертають увагу на частку коштів інших банків, в тому числі – кредитів, отриманих від інших банків. Для формування висновків використовують дані Приміток. Аналіз капіталу банку проводять в окремій таблиці, додаткова інформація міститься у Примітках та Звіті про власний капітал.

Таблиця Д.5

Структурно-динамічний аналіз зобов'язань, тис. грн

Види пасивів	На 01.01 минулого року	На 01.01 звітнього року	Відхилення	
			Сума	Темп зростання, %
1. Кошти банків • у % до всього				
2. Кошти клієнтів • у % до всього				
3. Боргові цінні папери, емітовані банком • у % до всього				
4. Інші залучені кошти • у % до всього				
5. Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток • у % до всього				
6. Відстрочені податкові зобов'язання • у % до всього				
...				
Усього зобов'язань				

Таблиця Д.6

Аналіз капіталу, тис. грн

Складові капіталу	На 01.01 минулого року	На 01.01 звітнього року	Відхилення	
			Сума	Темп зростання, %
1	2	3	4	5
1. Статутний капітал: • у % до капіталу				
2. Емісійні різниці • у % до капіталу				
3. Незареєстровані внески до статутного капіталу • у % до капіталу				

Закінчення додатка Д

Закінчення табл. Д.6

1	2	3	4	5
4. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) • у % до капіталу				
5. Резервні та інші фонди банку • у % до капіталу				
6. Резерви переоцінки • у % до капіталу				
7. Неконтрольована частка • у % до капіталу				
8. Усього капіталу				

Параметричний аналіз проводиться за допомогою показників:
прибутковості активів (співвідношення чистого прибутку і середньої вартості активів);

середньої відсоткової кредитної ставки (співвідношення процентних доходів і середньої суми кредитів наданих клієнтам);

середньої відсоткової депозитної ставки (співвідношення процентних витрат і середньої суми коштів клієнтів).

Звести результати розрахунків до таблиць. Провести факторний аналіз коефіцієнта прибутковості активів методом ланцюгових підстановок. Провести факторний аналіз середньої відсоткової кредитної ставки методом відносних різниць. Зробити висновки.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Програма переддипломної практики
для студентів напряму підготовки
6.030509 "Облік і аудит"
денної форми навчання**

Укладачі: **Петряєва** Зоя Федорівна
Сапрун Галина Григорівна

Відповідальний за випуск *І. П. Отенко*

Редактор *О. В. Анацька*

Коректор *О. Г. Лященко*

План 2016 р. Поз. № 23.

Підп. до друку 07.07.2016 р. Формат 60x90 1/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 2,75. Обл.-вид. арк. 3,44. Тираж 100 пр. Зам. № 120.

Видавець і виготівник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*